СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 172. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 25-го липня 1936. — VOL. XLIV. No. 172. Jersey City, N. J., Saturday, July 25, 1936. THREE CENTS

ЛАНДОН ВИГОЛОСИВ ВАЖНУ ПРОМОВУ

ТОПІКА (Канзас). — Републиканський кандидат Ландон виголосив у четвер промову, в якій офіціяльно згодився кандидувати на президента у наступних виборах. У ній він виложив теж важніші точки своєї політики, яку він переводитиме, коли його виберуть президентом. Він критикував політику „нового розділу" й назвав її невдалою. Сам заявлявся за права робітників організуватися, за поміч безробітним, за поміч фармерам, але у грошах. Висказався теж проти монополів. З нагоди цеї промови ціле містечко Топіка, що є столицею стейту Канзас, приняло святочний вигляд. По місті грали орхестри, танцювали люди. На той день прибуло до міста 60,000 гостей.

КАКЛИН ПЕРЕПРОШУЄ РУЗВЕЛТА.

ДІТРОЙТ. — „Радієвий" священик Каклин, що то на недавній конвенції групи Тавнсенда назвав Рузвелта „зрадником" і „брехуном", опублікував у пресі отвертий лист до президента, в якому перепрошує його за образливі слова. Вчинок Каклина натаврував був епископ Ґаляґер з Дітройт. А відомости з Риму доносять, що у ватиканських кругах цей виступ Каклина, що є католицьким священиком, зробив погане враження.

СКІЛЬКИ РОБІТНИКІВ НА ФЕДЕРАЛЬНИХ РОБОТАХ?

ВАШИНГТОН. — Адміністрація поступу праці (Пі Доблю Ей) подала до відома, що на ріжних своїх проектах вона затруднює 2,231,117 робітників. З цього найбільше в нюйорському стейті, бо аж 304,000.

ПОМЕР УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИН.

ВІННІПЕҐ (Канада). — Дня 12 липня ц. р. помер по довгій недузі у домі старців свідомий і діяльний український громадянин Іван Довгополюк. Він брав колись живу участь в українських організаціях Канади, одначе кільканацять літ тому втратив обі ноги. Українське громадянство справило йому величавий похорон.

МАДЯРСЬКЕ ПОСОЛЬСТВО ПІД ОХОРОНОЮ.

ВАШИНГТОН. — Вашингтонська поліція призначила спеціяльну охорону для мадярського посольства, у звязку з викриттям заговору вбити мадярського посла Івана Пелені. Вбивство плянували комуністи з пімсти за те, що мадярські власти на днях виконали засуд смерти на кількох комуністах.

ЗЛОЧИННА РОБОТА МАНЯКА.

КЛІВЛЕНД. — Тут знайшли безголове тіло невідомого чоловіка, четверте з черги впродовж кількох останніх місяців. Голова відтята на той сам лад, що в попередніх трьох трупах, як теж спосіб захования тіл дуже подібний. Догадуються, що ці злочини доконав якийсь маняк не в ціли грабіжу, тільки для самої приемности душогубства.

ВІДЗИСКАВ ПАМЯТЬ.

КОЛОМБОС (Огайо). — Джан Мізера, який внаслідок нещасливого випадку 21 літ тому попав був в амнезію, себто втратив память про те, що переживав перед тим, відзискав знову память. Лікар через відповідне скручення карку увільнив придавлений нерв, оживляючи тим ті мозкові комірки, які здавалося були завмерли. Мізера відразу пригалав собі докладно те, що він робив 21 літ тому, й почував себе немов якоюсь новою людиною.

РІК УМОВОЇ ЗРІЛОСТИ.

ШІКАҐО. — Професор шікаґовського університету Фріман сказав, що вік, у якому людина осягае найвищу умову здібність, не є 13, чи 16, чи 18 рік, як думали передтим, тільки 19 і пів. В тому віці мозок є найздібніший приймати всякі науки. Професор теж підкреслював, що під „умовою зрілістю" не треба розуміти лише здібности запамятувати собі ріжні явища, але також здібність розумувати та приходити до певних висновків.

ЖИДИ-ВЧИТЕЛІ ДБАЮТЬ ПРО СВОЇХ.

НЮ ЙОРК. — Организація жидівських учителів у Ню Йорку рішила підтримати заходи американських жидів, щоб зібрати $3,500,000 на переселення німецьких жидів до Палестини.

ПОГАНА ПОСТАВА ПРИЧИНОЮ НЕДУГИ.

НЮ ЙОРК. — На зїзді американських лікарів-остеопатів ствердили, що причиною недуги людей буває також і те, що вони себе зле носять, себто або зле сидять, або в праці не зважають на позицію свого тіла. Дуже зле, говорили референти, є для жінки сидіти на кріслі, підклавши під себе одну ногу. В той спосіб викручується тіло в клубах, що потягає за собою ріжні недомагання. Погані черевики, або зависокі обцаси, теж можуть ступнево спричинити деформацію постави.

АМЕРИКАНСЬКІ ПЛИВАКИ ВІДВІДАЮТЬ ЛЬВІВ.

НЮ ЙОРК. — Американські пливаки, що беруть участь в Олімпіяді в Німеччині, відвідають по Олімпіяді Польщу і візьмуть участь у змаганнях по ріжних містах. Між іншими відбудуться такі змагання й у Львові.

КАРАЮТЬ АРЕШТОМ ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.

19. червня ц. р. станув перед поборовою комісією у Теребовлі гімназійний абсольвент, Ярослав Бабій з Говилова Великого, пов. Теребовля. На запит майора, члена поборової комісії, де родився, відповів українською мовою „в Говилові Великім". На це вареаґував майор, що такої місцевости нема і запитав, чи новобранець не вміє по польськи. На це Ярослав Бабій відповів, що вміє, однак має право говорити по українськи. Майор, член поборової комісії з місця укарав новобранця 10-дневним арештом і казав відпровадити його до військової тюрми. Батько новобранця звернувся до теребовельського старости письменно і дістав на це відповідь, що староство передає письмо до військової влади. Повищий факт, про який нині голосно у Теребовельщині, викликує дуже прикрі рефлексії: громадянин іде виконувати громадянський обовязок, а тут карають його арештом за вживання рідної мови. Це один із яскравіших фактів, що вимовно говорять про теперішні польські настрої супроти українців. Цікаво, як поставиться до цієї справи вища військова влада, до якої зарекурсував батько новобранця.

ОРИГІНАЛЬНИЙ КОНКУРС.

Товариство міської комунікації в Берні розписало конкурс серед шкільної молоді під гаслом „ввічливість і учинність" у трамваях, автобусах, підземних і надземних міських залізницях. У конкурсі взяли участь тисячі молоді, надсилаючи праці у формі відповідних на тему ввічливости й учинности, символічних рисунків, помислів нових „комунікаційних" забав, де недостача чемности веде за собою карні точки і т. п. Роздача нагород відбулася перед кількома днями.

ГОЛОД ПОГАНИЙ ДОРАДНИК.

Безробітний Станислав Войтас у Варшаві, побачивши в свого знайомого порося, хоре на трихніну, вирішив скористати з цього в доволі оригінальний спосіб. Пішов до мясарні Ґурецького й купив там ковбасу, на яку зажадав посвідки купна. Потім зїв кусень мяса хорого поросяти свого знайомого й занедужав на трихніну. Хорий пішов до мясаря Ґурецького й заявив, що коли він йому не оплатиться, він зробить на нього донесення до влади. Ґурецький не злякався шантажу й справа опинилася в суді, а тут виявилося, якими дорогами пішли злочинні комбінації безробітного.

ВБИВСТВО ДИРЕКТОРА ОБЕЗПЕЧАЛЬНІ.

До директора обезпечальні в Лодзі, Вонсовича, стрілив зредукований урядник обезпечальні Александер Мецандер і смертельно зранив його в шию. Вслід за тим убивник стрілив до себе й упав трупом на місці. Причиною страшної трагедії — одчай безробітного.

БРАЗИЛІЙСЬКА „ЧЕРВОНА КНИГА".

Бразилійський уряд задумує в скорому часі видати збірник документів, що відносяться до комуністичної діяльности в Бразилії. Цей збірник обійматиме листування і ріжні громади Ґарія Берґера та Карла Престеса. Цей збірник появиться рівночасно мовою португальською, англійською і французькою. Виданням цієї „Червоної Книги" займеться міністерство справедливости. Книга має за завдання познайомити прилюдну опінію з дійсними намірами листопадової революції, що мала захопити не тільки Бразилію, але й інші американські краї. Червону Книгу роздаватимуть за кордоном консуляти та посольства урядам, вищим і середнім школам, генеральним штабам, товариствам та організаціям, що боряться з комунізмом.

ХМАРОЛІМ У ДОЛИНЩИНІ.

Над Долинщиною перейшла страшна хуртовина з градом. Над селами Дуби та Сенява наступив хмаролім, вода залила зовсім оба села, багато рік виступили з берегів. Град величини лісового горіха понищив засіви. Крім того хмаролім перейшов над селами Рипне, Осмолода, Перегінсько. Залізничка Ґлезінґера знищена. У Рипному, де є копальня нафти, вода ушкодила руру, кілька хат у Лецівці та Дубю під водою. В деяких місцевостях вода поницила гостинниці та мости, позабирала бельки із складів у лісі. У Рожнітові теж багато хат під водою. Грім убив у Сеняві селянина.

ОГРАБИЛИ СТАРОСТУ.

До мешкання старости в Мисленіцах добулися в ночі злодії й забрали ґардеробу та цінніші річи загальної вартости 1,500 зл. Підчас утечі злодії ограбили ще два склепи в місті. За шайкою, що укривається в околичних лісах, змобілізована поліція веде погоню.

ТРИ КАПЕЛЮХИ З СОСОМ.

На недавніх кінських перегонах у Лондоні один добродій заложився, що такий то кінь добіжить перший до мети. Якби не добіг, тоді палкий його оборонець обіцяв зїсти свій капелюх. Програв. Тоді заложився вдруге і втрете, знов за капелюх, який має зїсти. Програвши три рази, порізав три капелюхи на кусні, казав усмажити собі сос із цибулею і зїв усі три. Вислідок — лежить недужий і лікується.

ОДИН КІТ СПИНЮЄ СОТНІ АВТ.

На одній з великих паризьких вулиць перебіг цими днями дорогу чорний кіт одному шоферові. Він зупинився. Інші, що їхали за ним, теж не хотіли рушитися з місця, довідавшись, що трапився такий лиховісний знак. Інтервенція поліцая, що нормував рух, була даремна. За кілька хвилин вулиця виглядала, як довгий вуж, як мала вавилонська вежа. Нараз знайшовся шофер, що виліз на своє авто і зробив заклин, який „відворожив" дорогу.

ПРОФЕСОР УНІВЕРСИТЕТУ ЖЕРТВОЮ ПСИХОПАТА.

Слідство у справі вбивства професора віденського університету, д-ра Моріца Шліка, ствердило, що вбивник, д-р фільософії Йоган Нельбек, є родом з Берліна і походить із графської родини. Нельбек пімстився на Шліку за некорисну опінію, коли він старався за доцентуру у віденському людовому університеті. Зі своїм наміром Нельбек носився вже давно і писав погрози до проф. Шліка, наслідком чого його відставили до заведення для умовонедужих у Штайнгофі, але по кількох місяцях випустили. Лікарська діягноза виказала, що Нельбек психопат. Проф. д-р Шлік написав кілька цінних наукових творів, як напр. „Життєва мудрість", „Проблема етики" та кілька математично-фізичних праць.

ПАМЯТНИК ЛІСТА.

В Айзенштадті, столиці Бурґелянду, вкрито памятник Франца Ліста, що вродився тому 125 літ у селі Райдінґ біля Айзенштадту. Памятник виконав відомий віденський різьбар Ярай. Після богослуження в церкві, званій айзенштадтським пантеоном, де спочивають тлінні останки Гайдена, відбувся великий концерт творів Ліста у виконанні віденської симфонічної орхестри під дирекцією Вайнґартнера та славного пяніста Розенталя. Оба мистці були учениками Ліста. На врочистости був міністер освіти та делеґації ріжних культурно-освітніх організацій.

З КОРАБЛЯ В МОРЕ.

Із Флоріянополіс під ескортою везено до Ріо де Жайнеро на кораблі „Ітаквера" двох комуністів: Мануела Ґаріда і Гумберта Фройда. У Сантос, тому, що корабель стояв біля пристані, залога замкнула вязнів на споді корабля. Як уже береги зникли, залога котіла випустити вязнів, та Ґаріда вже не було. Кинувся в море. Мабуть до берега не доплив, бо відстань мусіла бути надто велика. Те саме вчинив Фройд, коли корабель доїжджав до Ріо, біля острова Ґранде. Незамітно спустився в море. Хоч відстань від берегів була не дуже велика, то море там є засіяне хижими рибами людожерами.

КРАЙ, ЩО ЛЮБИТЬ НОВІ НАЗВИ.

Бразилія наслідує Совети в манії називати міста, вулиці та площі назвищами ще живих людей, у даний момент славних. Невеличке містечко Фіделіо у стейті Амазонка зміняло свою назву від 1924. р... що року. Тому, що бурмистра вибирали тільки на новий рік і хотіли кожному новому бурмистрові зробити честь і приємність, називати місто його іменем. Останній бурмістр був дуже музикальний і зрікся почести, щоб місто звалось як він. Він вибрав на назву міста заголовок улюбленої ним опери „Фіделіо". Тепер Географічне Товариство в Ріо де Жанейро звернулось до бразилійського уряду з проханням, щоб він не дозволив постійно зміняти назви міст.

В ГАЛИЧИНІ — ГІРШЕ ЯК В АФРИЦІ

ЛЬВІВ. — В повищий спосіб висказується львівський „Новий Час" про використовування дідичами безробітних українських селян. І так пишуть з Белзчини:

Власник двора в Будинині, Райс, спровадив на час жнив 42 селян, жінок і чоловіків, з села Смільник, повіт Лісько. Законтрактовано їх до праці на таких умовах: праця від досвітку до пізнього вечора за — 26-тий сніп. Дорогу платить двір, але за це має кожний робітник скосити — два морґи даром. А тому, хто заключив умову з власником в імені заробітчан, платять робітники по 3 зл. Через Белз переїжджала теж партія селян (32 людей) на час жнив до села Угринова, повіт Сокаль, з села Ославиці, повіт Сянік. Умови праці подібні, що й у Будинині. Косять за 25-тий сніп! А на рахунок коштів подорожі має кожний скосити по півтора морґа. Провідник бере по 2 зл. від особи. До села Русиня, повіт Сокаль, приїхали 71 селян із сіл Янівка, Княжівське, Ріснятин і Дуба, повіт Долина. Жнуть за 20-тий сніп, а косять за 24-тий! Переповідаючи це, „Новий Час" додає: Нахабність визискувачів у стилі оттакого Райса посувається до крайніх меж. Вони безкарно використовують нужду на африканський зразок.

НАПАД ХУЛІҐАНІВ-КОМУНІСТІВ.

СТРИЙ (Галичина). — Дня 12. липня відбулося в Верчанах коло Стрия посвячення кооперативного дому. Було це для села велике національне свято, зложене з акту посвячення і гарно уладженої академії й фестину. На свято прибуло велике число селян з околичних сіл, а передусім було дуже багато молоді. Концерт хотіли перебити комунізуючі накаби, але їм це не вдалось. Вони теж почали бійку на фестині, але й там з ними справились. Але згодом прийшла комунарам поміч зі Стрия у виді комуністичної боївки, зложеної з босяцького шумовиння, жидівських підростків, з сокирами і ножами. І взялися розбивати фестин, сконцентрувавши свої сили біля кооперативного дому, а потім перейшли на парохію і зробили з неї свого роду фортецю. Українська молодь була змушена розпочати дійсну облогу щоб прогнати те шумовиння, що порозбивало сокирами двері в парохії та наробило багато іншої шкоди. Там ранили комунарі тяжко ножем у плечі одного хлопця, що боронив безборонних жінок. Вкінці комунарі були змушені втікати. А тікаючи, вибивали ще шиби по селянських хатах. Як подав кореспондент „Нвого Часу", стверджено, що нападом проводив жид і коли поліція його зловила, то селяни малощо його не злінчували.

„НА СОЛОВКИ" І ПОЛІТИЧНЕ ДУШОГУБСТВО.

ПЕРЕМИШЛЬ. — В селі Бушковичах, повіт Перемишль, перебував мандрівний театр Сарамаґи, з яким їздив у трупі молоденький студент Евген Дебера. Вечором 4. липня йшов він почувати до свого тов. Мурдзи, що прийшов по нього. В дорозі напали на обидвох якісь темні типи та ножами вбили Деберу, а Мурдзу ранили. Подаючи про цю трагічну подію, кореспондент „Нового Часу" додає, що того дня була в театрі делеґація місцевих комуністів з вимогою не грати песи „На Соловки".

„НЄ РОЗУМЄН ПО РУСІНЬСКУ".

ЛЬВІВ. — Існує в Польщі Польська Аґенція Телеґрафічна, яка обслугує пресу цілої Польщі. Є вона установою публичної вжиточности, оплачуваною пресовими органами в рівній мірі польськими як і не польськими, отже й українськими. Супроти цього, як пише „Новий Час", можнаб вимагати від львівської експозитури цеї установи щонайменше культурної поведінки, позбавленої шовінізму. Та так не є. Коли один зі співробітників „Нового Часу" заговорив до урядниці ПАТ українською мовою, вона вибухла гнівом і заявила: „Нє розумєн по русіньску". На інтервенцію редакції додала, що „кто сєн зврaца до польскей інституції, нех мувi по польску". Часопис заповідає, що витягне консеквенції з поведення польської шовіністки.

НІБИ АВТОНОМІЯ, А НІБИ НІ.

УЖГОРОД (Закарпаття). — Ославлена автономія, що має нібито бути надана Закарпаттю, не буде на ділі ніякою автономією, а радше буде її скасуванням. Бо на чолі Закарпаття не буде такий ґубернатор, що відповідав би перед соймом країни. Чехословацький уряд береться надати Закарпаттю таку „автономію", що ґубернатор буде мати такі права, що належаться соймові, а сам він буде підлягати безпосередньо чехословацькому президентові міністрів. Тим чином на чолі Закарпаття стояв би на ділі не ґубернатор, але голова ради міністрів. Проти такого проекту автономії є ціле українське населення Закарпаття.

ВИСОКА ШКОЛА ПОЛІТИЧНИХ НАУК.

ПРАГА. — Зпочатком зимового семестру Українського Технічно-Господарського Інституту позаочного навчання у Подєбрадах, себто вже у вересні, буде відкрита Висока Школа Політичних Наук. Завданням Школи є підготовляти фахових працівників на громадськім і політичнім полі та в царині журналістики. Програма побудована за типом відповідних західньо-европейських шкіл з приміненням до українських потреб. Навчання розраховане на три роки, собто на 6 семестрів. Буде провадитись позаочною методою. Оплата: приблизно 700 чеських корон на рік з підручниками.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Ente_d as d Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАВОНЯЛО

Просимо вибачення за наголовок, але він узятий, як і можна легко догадатися, з У. Щ. Вістей. Ми, щоправда, не цікавилисяб тим, чи це від У. Щ. Вістей чи від „фашистівського табору" воняе, як це там пишеться, але як уже і до нас пють, то ми не можемо не сказати: на здоровля. Тому й відповідаемо.

Це правда, що в краю одержали з Америки вістку, що звідси вислано $2,000 на оборону тих, що були суджені у варшавськім процесі, а про що пишуть большевицькі У. Щ. Вісти, додаючи, що це „Свобода" заохочувала до збірки на ту ціль. І правда те, що „Свобода" дістала з краю від Союзу українських адвокатів, і від д-ра Степана Федака, що веде акцію допомоги політичним вязням, і від наших адвокатів та інших осіб запити, що е з $2,000, які були зібрані в Америці в 1935 р. на оборону підсудних у варшавськім процесі. Та „Свобода" відповіла згідно з правдою, що вона нічого не знае про таку збірку перед варшавським процесом, та що ніякої такої збірки не оголошено на її сторінках, хоч усі подібні жертви звичайно оголошують. Вона теж відповіла, що ніякої збірки на оборону тих варшавських підсудних не переводжено в 1935 р., бо ніхто не віднісся до української іміґрації про потребу такої збірки. Зате зачали напливати на оборону політичних вязнів більші жертви доперва тоді, як виявилося з відомостей, переданих в українській пресі про варшавський процес, що у варшавськім процесі оборона не була як слід зорґанізована, бо не було потрібних фондів на конечні видатки, получені з такою обороною. Тоді то, без усякого зазиву, зачали напливати від українського громадянства в Америці поважні жертви і тоді, себто доперва в 1936 р., вже по варшавськім процесі, зібрано понад $2,000 на допомогу варшавським і іншим політичним вязням і їх оборону і ці гроші дійсно вислано до Львова і розділено точно за вказівками тих, що ті жертви зложили. Саме завдяки тим жертвам була зорґанізована як слід оборона тих, що їх судили у львівськім процесі, а сам процес перейшов гідно й достойно, як це видно з протоколів розправи. Та такі річи не обходять У. Щ. Вістей, ні їх побратимів. Вони знають одно: що їхня „ідеольоґія" вимагае, щоби... воняло. І тому пускають у злобний спосіб між українське громадянство тумана, що тут в Америці зібрано $2,000 на оборону підсудних у варшавськім процесі, обвинувачених за вбивство міністра Перацького, та що тих грошей — не вислано. Значить, десь вони пропали, пишуть У. Щ. Вісти, а через те повстала „смердяча задуха". А на ділі правдою е те, що така смердяча задуха дійсно е, але тільки в большевицькім таборі й серед тих, що такі брехливі вісти розпускають, чи причиняються своею злочинною роботою до цього, що такі брехні можуть кружляти.

З ТРАҐЕДІЇ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА ПІД ПОЛЬЩЕЮ

ОСТРІВ ТУЛИГОЛОВСЬКИЙ.

I.

Куди око гляне — двірські лани. — „Ні українців, ні поляків". — Жалібна процесія. — Вертеп священика в Конюшках Королівських. — Незвичайний похорон. — Звідки пішов початок. — Масові зміни обряду. — 375 морґів землі на 183 родин! — Безуспішні аґрономічні виклади. — Основою життя народу — земля.

Доїжджаю до Рудок. По однім і другім боці залізничого шляху видно одностайні широкі лани. До них немов гнізда приліпились села. Місцями до тої лінії, де замикається небосклін, видно тільки один лан.

В Рудках у Повітовім Союзі Кооператив довідуюся, що осередком подій з 2. липня ц. р. е фільварок Острів Тулиголовський та громади Конюшки Тулиголовські і Конюшки Королівські, тож їду туди. За містом знову двірські лани. Біля них вигнутими каблуками повідались у себе селянські загони по півтора метра широкі або розсіялись по полі килимами малі зелені грядки. Їду майже 2 кільометри попри самі двірські поля.

Доїжджаю до Острова Нового. Зустрічаю чотирьох косарів на сіножаті і розпитую про вчорашні події. Розказують, що вчора (1. липня) на фільварку в Острові Тулиголовськім страйкуючі люди хотіли прогнати бойків, спроваджених до роботи, поліція бойків боронила і стріляла до людей. Збирається довкола мене громада господарів і жінок. „Пане, — заводить жінка — в Погірцях убили 121 людей, в Чайковичах бються люди з військом. Що з нами буде, де ми маємо дітись?" „Ми за 70 ґрошів від ранку до ночі робити не будемо! Бохонець хліба коштує 45 ґрошів, а нас удома семеро, я з жінкою і дітей пятеро" — перебивае дядько, що перед хвилиною пристанув до нас. І далі мій перший інформатор розказує мені про селянську нужду та згодом переходить на польську мову. Вияснюю йому, що я український посол. „Е, пане, у нас тепер нема ні поляків ні українців; народ порозумів справу, зеднався та подав собі руки і того вони злякались"— відповідае різко другий косар. Питаюсь, куди дорога до Конюшок Королівських і Тулиголовських, запрошую туди своїх нових знайомих і прощаюсь. Минаю Острів Новий. На горі ново-вибудований костел, на ньому напис: „Dom mój — dom modlitwy jest''. Далі польська кооператива і двірський млин; не бачу ніякого країнського напису, церкви нема. Острів Новий — громада в 3/4 частинах польська.

За чверть ґодини наближаюсь до Конюшок Королівських, ліворуч залишаю сусідні Конюшки Тулиголовські. Передомною стоїть громада людей з чорними хоругвами та церковними іконами. Не чути співів, ні розмови. Не відомо: похорон це, чи церковна процесія. В селі край дороги розсілися кільканацять парубків. Сидять теж тихо, без розмови. Витаюся — ніхто не відповідае, крім одного старшого господаря. На мості поспирались ліктями жінки і мовчки дивляться кудись далеко. Винятково тільки здоровлять вас непривітно старші господарі.

Заїжджаю біля церкви на подвіря приходства. Вже пізній вечір. Не бачу мешкання пароха і питаюсь, де тут мешкае священик. Виходить напроти мене пані дому і далі о. парох, запрошуючи до низенької, малої будівлі, що має вигляд вертепу. „Ось тут ми покищо мешкаємо, бо приходський дім щойно будується, а це давній шпихлір. На докінчення дому гроші збираються поволі, бо люди тепер не мають нізвідки на конкуренцію" — виправдується о. Тимчишин. Дізнаюся, що зпоміж сімох убитих два були з Конюшок Королівських; поліція не видала ще тлінних останків убитих і десь небавом їх мають привезти та зараз опісля відбудеться похорон. Сідаемо під шпихлірем і починається наша розмова про вчорашню траґедію, її тло, причини, початок, акторів, наслідки.

Було чверть на десяту ґодину вечором, як обізвалися церковні дзвони, що привезли вже до села небіжчиків. За о. парохом подався я до церкви. По дорозі, познайомившися зі мною, витали мене господарі з незвичайною ввічливістю. В церкві розступилися зібрані громадяни і провели мене на місце перед уставленими домовинами. Правився довгий сільський похорон. Біля мене стояла дівчинка вбитого Миколи Репетила і заходилася від плачу. Йдемо на „послідне цілованіе''. Хвилюеться людська лава довкола домовин, тиснуться до них люди і проходять одні за одними, мужчини, жінки, всі чорні з виду, змарнілі, босі, між ними маленькі діти з переляканими чи радше зчудованими личками. Беруть парубки домовини на плечі, йдемо на цвинтар. Біля мене за домовинами по обох боках ідуть два ґазди, кожний з великою свічкою в руках та освічують передомною дорогу, шукають кожної грудки чи ямки, щоб я не спотикнувся, хоч я заедно від тої їх зворушливої чемности всю дорогу випрошуюсь. За голосінням мало чути голос дзвонів. Сільський цвинтар — і кінець похорону, який трудно описувати.

З цвинтаря йдучи, згадують місцеві громадяни покійних. Убитий Павло Химяк (літ 29) був здоровий, сильний і дуже роботящий парубок, добрий для своеї старенької мами. Куля поцілила його, як стояв здалека від юрби, що напирала на фільварок. Микола Репетило (літ 54) залишив жінку і трое дітей. Дуже жалували його господарі, що все своє життя „не мав навіть коровини"...

Вернувшися з похорону, сіли ми з пан-отцем та його дружиною докінчувати перервану розмову. — Те все, що сталося — оповідае о. Тимчишин — взяло свій початок з Холопів. Холопи — чисто польська громада і там е осередок доволі сильної в рудецькому повіті орґанізації польських людовців. Там створено в червні цього року головний комітет для страйкової акції, який поширив свою діяльність на цілий повіт. У тій акції брали особливо живу участь сусідні Тулиголови, теж польська громада. Перед двацять кількома роками була там ще одна третина українців, тепер е їх тільки чотири родини, — всі інші перейшли на латинський обряд, бо тодішній їх парох надто безоглядно стягав від них церковну конкуренцію, яку з трудом приходилося їм заплатити. В 1923 р. напр. перейшла в цілости на латинський обряд інша громада в рудецькому повіті Черних́ів, якого населенню обіцяли, що за те між нього розпарцелюють більшу посілість. Переходить теж на латинський обряд фільварочна служба під загрозою утрати роботи. В Тулиголовах е осідок дідича Баля, що мае понад 3,000 морґів землі і між іншими фільварок в Острові Тулиголовськім. Страйковий рух поширювався з Холопів скоро на околичні села з причини незвичайно низької винагороди за роботу і дуже лихих умовин праці. Поруч соціяльно-економічних домагань видвигала орґанізація людовців не менш рішуче гасла політичні, вимагаючи зміни уряду, ревізії конституції, повороту Вітоса та його політичних товаришів і т. д. До цілої тої акції пристали масово деякі українські громади. Не помагали ніякі, хоч які переконливі арґументи місцевих священиків, що не слід нашим громадянам приставати до польських орґанізацій. Після одної такої проповіди в одній церкві парохіяни відвернулися від свого священика, обвинувачуючи його у спілці з буржуями. Очевидно, тому рухові пособляла нужда. Села, приналежні до парохії о. Тимчишина, Конюшки Тулиголовські і Конюшки Королівські, здані на заробітки у фільварку в Острові. Конюшки Королівські мають 150 селянських господарств і 442 морґи селянської землі. Конюшки Тулиголовські мають 183 господарств і 375 морґів селянської землі. Оба села за зникаючими винятками українські. Від березня вже бракуе у багатьох селян бараболь. У деяких хатах печуть хліб тільки у велике свято. В Конюшках Королівських е 300-морґовий фільварок, якого власник жид господарить дуже лихо, так, що багато поля марнується або заростае бурянами. В обох селах е читальні „Просвіти", в Конюшках Королівських і кружок „Сільського Господаря". Минулими роками о. Тимчишин у кружку „С. Г." давав виклади селянам про піднесення рільничої культури. Селяни спершу слухали викладів з великим зацікавленням, опісля з щораз меншим і вкінці перестали їх зовсім слухати, докоряючи свому прелеґентові запитом „А на чім будемо ми те все робити?" Страйковий рух обхопив в останнім тижні одні і другі Конюшки. Коли двір пропонував значну підвишку робітничих платень, о. Тимчишин дораджував її приняти, але його не послухали і страйкували дальше. Тоді двір спровадив бойків, і проти них знялася хвиля народнього гніву...

Так ми розмовляли з пан-отцем до пізної ночі. Переживали ми своїми спогадами і те, що сталося у нас в 1340 р., і те, що діялося опісля в нашій країні цілих дальших майже 600 літ, і те, що було недавно, і те, що твориться тут нині. З особливою ясністю опанувала нашу свідомість правда, **що основою народу е земля,** та що під українським народом її **щораз менше.** Коли ми прощалися на добраніч — уже давно затих сільський літній вечір. Над селом стояв спокій душної ночі.

Д-р Степан Витвицький.

(Докінчення буде).

Ф. Шік.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ЗАСТАВ

Товаришеві зі шкільних літ очевидно щось долягало. Ренуар не відзначався поправді надто великою догадливістю, але в тім випадку відразу знав, що йде про гроші. Підсміхаючися, чекав, а тимчасом товариш енерґійно приступив до речі:

— Потребую конче 1,000 франків, які на другий тиждень віддам. Ясно, що волію з тим звернутися до тебе, ніж до якого лихваря, бо остаточно вже на шкільній лавці ми були приятелями. Ти вже тоді неодин раз позичав мені гроші, коли я був у біді.

— Так, — сказав Ренуар, — але тоді ти давав мені завсіди щось у застав — ножик, книжку, краватку...

— Правда, — засміявся товариш, — тому, памятаючи про ту звичку зі шкільних літ, я приніс тобі й нині застав. — Вложив руку до кишені й витягнув якийсь предмет.

— Що це? — крикнув Ренуар.

— Новий револьвер, зовсім ще не вживаний, найліпшої марки. Його вартість куди більша від тої сми, яку мені позичаеш. В понеділок відберу його.

Ренуар поглянув боком на револьвер і, зітхаючи, виняв портфель:

— Думаю, що не наладований? — спитав, подаючи товаришеві гроші.

— Не памятаю. Чи переконатися?

— Ради Бога, ні! Хай лежить спокійно.

Товариш відійшов. На столі, на чорній плиті лежав німо револьвер найліпшої марки, наче би причаївся. Ренуар негайно опустив свою канцелярію й пішов до приватних кімнат. За пів години, коли він саме почав дрімати у своїй спальні, відчинилися з лоскотом двері і його дружина станула на порозі.

— Юрку, ти цього не зробиш! Присягни мені! — закликала й кинулася до його ніг, голосно ридаючи. — Я підла негідниця не варта того, щоб носити твое імя, — кричала істерично, — але повір мені, я любила й люблю лише тебе! Той чоловік опутав мене солодкими словами і я піддалося. Так, я зрадила тебе, була його любовницею!.. Але заклинаю тебе, молю тебе, залиши свій намір. Побачиш, усе буде так, як давніше, як у перших часах нашого щастя.

Ренуар глядів довго в заплакані очі дружини, вкінці відрухово витягнув руку й погладив її по голові. Вона радісно скрикнула й, вкриваючи його руки поцілунками, вибігла з кімнати.

Ренуар зітхнув болісно, роздумуючи над своею недолею та над знищеним щастям домового огнища. Вкінці поклався знову на ліжко й по хвилині заснув.

Враз відчинилися знову двері й до кімнати влетів його службовик.

— Пане директоре! — закликав. — Ради Бога, не робіть цього! Все дасться ще направити. Повірте мені, з нашою фірмою не е ще так зле, хоч я взяв ті гроші. Я взяв усього 56,000 франків. Маю багатих кревняків, що це звернуть. Але покиньте думку про самогубство. Зараз біжу до вуйка. Мусить дати мені гроші... — й службовик замкнув з лоскотом двері за собою.

Ренуар вхопився за голову:

— Проклятий день, які страшні вісті спадають нині на мою бідну голову!

В тім менті вчув, що хтось потиху підходить до дверей спальні. Чиясь рука відчинила їх обережно й Ренуар побачив свою 17-літню донечку Софійку.

— Не сплю, дитинко, ходи ближче! — сказав.

Софійка станула, тремтяги, перед батьком.

— Давно вже хотіла все тобі визнати, та не мала відваги. Але, колиб я була знала, що то доведе тебе до такого страшного рішення, то відразу сказалаб тобі все. Я знаю, Павло ще студентом і щойно за кілька літ могтиме одружитися. Але ми, татку, молоді недосвідчені, напилися вина, була чудова ніч... Однак, якщо прикажеш, то (хоч як терпітиму) виречуся Павла, лише обіцяй мені, що нічого злого не зробиш собі... Можеш замкнути мене в манастирі... лише не думай про ті страшні речі... Коли перед хвилиною я завважила на твоїм столику револьвер, рішила радше присвятити себе, чим допустити до цього... Зараз зателефоную до Павла, мусить тут сам прийти! — закликала й вибігла з кімнати, залишаючи батька.

Ренуар, схвильований до краю, бігав по кімнаті, коли двері відчинилися знову.

На порозі стояла перелякана покоївка.

— Тихо! — заревів Ренуар. — Не хочу нічого чути! Якщо скажеш лише слово, втратиш місце. Йди геть!

Побіг мов божевільний до своеї канцелярії, сховав револьвер у кишеню, одягнув нагортку й збіг надолину. Прикликав таксівку й приказав їхати до дому приятеля.

— Що сталося? — спитався приятель зі здивуванням.

— Маеш свій револьвер! — сказав Ренуар, кидаючи на приятеля ненависний погляд. — Дай мені інший застав...

— Інший застав?...

— Так, ножик, краватку, том Юлія Верного, що зрештою хочеш. Лише забери цю прокляту річ, яка знищила мені життя...

— Прошу пана, каже служниця — прийшов якийсь пан і каже, що він товариш пана зі шкільної лавки та хотів би бачитися.

— А як він виглядае?

— Має великі чорні вуси.

— Не пригадую собі, щоби я в школі мав товариша з великими чорними вусами...

Ґеорґ Фрешель.

СТРАШНА ПРИГОДА

Перед кількома днями дістав я запросини до знайомих. Був чайок, тістечка з кремом, всі пари, що прийшли в гостину, були правильно повінчані з собою, всі подивляли наймолодшу потіху пані дому, йшла гутірка — от, як це буває при таких оказіях. Навіть пан дому сів до фортепяну і заграв другу рапсодію Ліста.

А коли вже стало вечоріти, сірі тіні снувалися по кімнаті і банальна розмова, якою досі всі розважалися, почала вриватись, виступив один із присутніх з проєктом, щоб кожний розказав щось із своїх переживань. Та має це бути якась дійсно небуденна, страшна пригода, яку оповідач пережив у свому житті. Його думка подобалась і всі присутні почали за чергою розказувати свої пригоди.

Один упав підчас прогульки в горах у пропасть та щойно по кількох годинах вдалося йому врятуватись, одна з пань пережила страшну катастрофу підземної залізниці в Парижі, інша знову оповіла про загрозливу стрічу з бандитом. Хтось оповів страховинну історію з духами, аж кінець кінцем прийшла черга на мене.

Мені хотілося, щоб моя пригода була страшніша, цікавіша та більш таємнича від усіх попередніх. Та, як я і не нагадував, не міг відтворити у своїх думках хочби приблизно такого переживання, щоб могло видержати суперництво з іншими. Не полишалося отже мені нічого, як оповісти таку пригоду, яку переживали й інші. І от почав я:

Моя пригода буде коротка і найправдивіша в світі та трапилась вона давно вже. Тоді перебував я в одному місці, яке, можна сказати, було найідеальніше з усіх, які можна уявити собі. Ніякого люксусового готелю у світі не можна з ним порівняти. Ніде й ніколи від того часу не харчувався я так добре, згідно із своїм смаком і вподобою, як там, ніде не спав я краще, ніколи не було в мене кращих снів, як тоді.

Я лежав собі по цілих днях з витягненими вгору ногами і не робив нічого. Всі мої потреби полагоджувала управа цього мого тодішнього захисту автоматично, без моеї спонуки, так, що не було потреби сердитись на покоївку чи портіера, і — що найдивніше — за цілий той час, як я перебував там, ніхто не жадав від мене ніколи заплати за мое утримання. А що я тоді, до речі, не знав ніякої журби, не клопотався про гроші і не був закоханий, тому був я безмежно щасливий! Навіть уявити собі не можу, щоб мені коли в житті ще раз так велося.

Та одного дня сталося щось страшне! Негайно розвіялось мов сон оте мое солодке гайнування, ті дні мого щастя — мов грім ударила катастрофа. Непомірна, невблагана дужа сила заволоділа наді мною, схопила мое тіло, рванула ним, здушила так, що не тільки свідомість, але майже і віддих я втратив. Як бездушним клунком кидало мною! Здавалося, рвуть мое тіло, знущаються наді мною й завдають терпіння. Хотілося мені ревіти з болю, та віддиху не ставало у грудях!

Бо це було щось страшне: дихати хочеш, а тут не стае тобі віддиху, душишся, ще мент і кінець, а при тому відчуваеш, як усе твое тіло тебе болить, болі невгавають.

І нараз ще один останній удар. Мені здавалося, що всі кости ломляться в мені і я вилетів з цього мого досі такого чудесного, такого спокійного захисту.

Голий, у судорогах від холоду, без духа лежав я безпомічно перед брамою. Холодний вихор обвіяв мое зболіле тіло, потопа світа заливала мої зболілі очі, я кричав і ревів з болю та страху!

Ось моя страшна пригода! Не пригадую собі сьогодні усіх подробиць, та тямлю з усією певністю, коли це сталося. Було це 9-го березня 1891. року!

Найгарніша, але заразом і найбільш наївна із присутніх на тій гостині пані спитала мене: „Щож властиво сталося вам, пане докторе, 9-го 1861. року.

Я відповів поволі: Того дня я народився, добродійко!

Переклав **Емко.**

Едвард Ройзер.

З ПОДОРОЖНІХ КАРТИН

Пустиня співає.

Недавно один з італійських офіцирів, що боролися на сомалійському фронті у східній Африці, писав у листі до рідні таке:

„...Вона жорстока і гарна заразом ота африканська пустиня, що стала нам тепер другою вітчиною. І як чар вражає людину вона, коли темними ночами ота пустиня почипає гомоніти чудними звуками, несподівано, ніжно і так тонко, начеб вона у своюму нутрі була повна життя...”

Але те чудо розспіваного пустинного піску, що про нього говорить саме італійський офіцир, стало було вже й раніше дивним пережиттям для цілого ряду дослідників та мандрівників. Про нього розповідає нам і англієць Тома Бертрем, що відбув довгу мандрівку через арабську пустиню. Але Бертрем знаходить ріжницю між співаючими видмами і незрівнано вражаючою музикою розлогих піскових рівнин пустині. Видми ось видають зі себе тільки принагідно тони, причину яких можна здебільша без труду збагнути. Це або прибій вихру, або тяжкий вантаж каравани, який підмулює пісок так, що він починає осипатися. Затеж непонявним людині і ніяк не до змалювання є спів, яким пустиня час до часу розгомонює сама. Він вражає, особливож у хвилю, коли настає ніч, наче якесь болюче голосіння в безмірному просторі та в глибокій тиші, причім часами повстають тони, повні такого мягкого і чарівного звуку, начеб добуті зі струн арфи. Часамиж знову той спів арабської пустині вражає так, мов голос барабанів, про що згадує, як відомо, Мопасан в одному зі своїх найбільш відомих оповідань з африканського світу.

Але й поза Арабією чудо розспіваного піску є відоме, щоб згадати тут тільки — як щось особливо помітне — співаючі видми в Каліфорнії, саме на мексиканській границі, з якими звязується навіть одна легенда. Мексиканці розповідають ось, що в пісках Каліфорнії є погребаний якийсь монастир, і що й тому що вечора в мент, коли дзвони затопленого в пісках монастиря починають дзвонити, і пісок починає співати.

А подібні вістки подають мандрівці й дослідники теж з інших сторін світа. І так кажуть, що є в південній Африці довгими просторами пісок, з глибин якого чути час до часу такий виразний людський сміх, що слухаючи його, самотному мандрівникові таксамо стинається з ляку кров у жилах, як в оповіданню Мопасана на голос невидимого „бубна смерти”... А з Чіле повідомляв ще при кінці минулого століття один інжинір про те, що він наскочив там на великі пустинні простори, що розгомонювали якимось ненастанним гудінням, тоді, коли нпр. про безмірні піскові площини в західній Африці оповідають, що вони час до часу повні таких шелестів і голосів, які скидаються на тихий зойк і плач. І таксамо стверджено і в лібійській пустині доволі часто факт роздзвонення піску, а знову на острові Кавай, що належить до гавайського піострова є загально відомі піскові видми, що виють. І якщо такі видми починають раптом голосити і зойкати, то це для тубильців тут найпевніший знак наступаючого тайфуну.

А тепер дещо про чудо Невади.

Від якогось часу ось знаємо теж про співаючі і розодзвонені піскові видми в пустинних околицях стейту Невада. З них, як кажуть, добувається ненастанно звук, що його найкраще далосяб порівнати з добре нам відомим гудінням телеграфічних дротів, коли ними грається легкий вітер. А гідне уваги тут притім і те, що оту колискову пісню пустині чути, як оповідають, доволі виразно в околі цілих десятьох кільометрів.

Але спитаймо тепер:

Яка тут причина того чуда?

Ну, про те одні думають, що безнастанне тертя міліонів-міліонів зерняток піску об себе це і природня причина такого чудного розспівання і роздзвонення пустинного піску. Бо за кожен раз, коли одно піскове зеренце просунеться повз друге, воно витворює своєрідний напір, а що такий рух повторюється тисячкрать і міліони разів з постійністю абсолютного правила, то й повстають через те, як догадуються дослідники, своєрідні звукові хвилі, яких рух витворює власне ту музику і передає її далі.

Та мені лишається ще сказати читачеві про весілля духів у Тибеті.

Покищо одначе мушу згадати про одну теорію, яка намагається пояснити факт роздзвонення пустинного піску тим, що зернятка піску перемішані з зернятками всякого роду солей. А ті останні ось творять після того, як нагромаджена вогкість випаре, рід еластичної плівки, яка воздуху не перепускає.

Колиж отак насуваючі зерна піску починають тертись об себе понад або під верствою тієї плівки, тоді згадані тони повстають таксамо, як тони напнених на підставці скрипкових струн, коли їх торкнеться.

А тепер про тибетський переказ.

Поміж численними переказами, що звязуються з тим чудом природи, заслугує один, поширений у Тибеті, на особлившу увагу. Тибетанці ось розповідають своїм дітям, що коли пустиня починає співати, то „це ген там на вершинах тибетанських гір” дає про себе знати народець карликів, якому все веселенько живеться. Вони ось — ті карлики — святкують часто пишні свята, яких краси одначе не бачило ще ніяке людське око, а це свята, що так і розгомонюють співами і танцями. А найкраще грає в них музика тоді, коли один із князиків того народу духів справляє весілля. Тоді — кажуть тибетанці — пустиня там, на півночі Тибету, розгомонює день і ніч співами і музикою, і це тоді вона своїм чарівним співом захоплює душу мандрівця наймогутніше.

Переклав з німецької мови

д-р Остап Грицай.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

На інвалідів.

В неділю, дня 28-го червня, відбулася забава в громадян Семка і М. Киндибалюк, членів У. Н. Союзу, яку улаждено в честь донечки господарів. На заклик гром. Анни Патякевич зложили гості на інвалідів $6.50, які відослано до краю через Обєднання.

Н. К.

ДЕРБІ, КОНН.

З ювилею на сиротинець.

Українські громадяни з Дербі, Конн., Теодор і Михайлина Захаріевичі, обходили для 22. червня ц. р. 25-літній ювилей свого подружжя. Того дня о. Ротко відправив Службу Божу за здоровля ювилятів, а в неділю, 28-го червня, відбулася в Ігел Гол, при Мейн Стріт, забава, що її влаштували їх діти, Анна і Василь Захаріевичі. Вони запросили на цю забаву громадян з Дербі й Ансонії.

Вечором в 6. годині гості прибули і застали гарно прибрану галю і столи. По привитанню ювилятів гості засіли за столи і почали гоститися та забавлятися. Забавою проводив сам Василь, син ювилята. Він якраз покінчив Ню Йорк Юніверситі і дістав ступінь „бечелер оф комершел сайенс”. Привитавши гарною промовою гостей, він просив о. Ротка відмовити молитву.

По вечері розпочались промови і на першого бесідника був покликаний о. Ротко. Він схарактеризував ювилятів як добрих парохіян, які чесно виконували свої громадські обовязки і в тому дусі виховали теж своїх дітей. Він побажав їм ще багато літ прожити. Потім говорив гром. Гвоздевич, як теж сам ювилят, згадуючи свої добрі і лихі часи, що він їх пережив впродовж тих 25 літ.

Опісля покликано до слова гром. В. алину, який зясував усі добрі діла ювилятів. Вони, як добрі родичі, старались виховати своїх дітей в українському дусі, як теж старалися дати їм вищу освіту. Вони це й осягнули. Бо коли син покінчив цього року нюйорський університет, то донька Анна покінчила минулого року 4-літню вчительську семинарію зі ступнем „бечелер оф едюкейшен”.

Гром. Захарієвич є не тільки добрим батьком своєї родини. Він є також добрим українським громадянином і патріотом. Він є членом Тов. Зап. Січ, від. 234 У. Н. Союзу. І не лиш він сам є членом цього Союзу, але теж його жінка і діти. Також уже шість рік він є головою цього відділу. Він теж є членом-основником Втейтової Організації в Конектикот і 4 роки був її касієром. Він ніколи не відмовляв жертви на ріжні народні цілі. В його громадській роботі все помагала йому його добра й щира подруга.

Далі цього вечора говорив гром. О. Мерещак, який доповнив промову Калини й пожелав ювилятам і надальше багато родинного щастя. З черги складав ювилятам желання гром. І. Радзіх й закликав присутніх зложити щось на народню ціль, а саме на сиротинець у Стрию, якого настоятелькою є монахиня, сестра ювилята. Потім говорили ще В. Вавро, І. Шуран, Я. Короташ і інші.

Переведена збірка принесла суму $17.80. На цю суму зложили: ювилят $2; по $1: о. Ротко, О. Мерещак, В. Шуран, Р. Гвоздевич, А. Верастро, І. Радзіх, Я. Короташ, І. Шуран, Д. Думерецький, Т. Герчаковський, Б. Мирон, Т. Співак, І. Беньковський, В. Вавро. По 50 ц.: В. Калина. „Йонгер сет” $1.30. Разом $17.80. Гроші переслано на означену ціль.

ВЗАЄМИНИ УКРАЇНИ З ІТАЛІЄЮ

(З викладу доц. інж. Димінського в Українськім Науковім Інституті).

(ВУНІ) Історія взаємин двох народів дає цінні вказівки й для майбудного, наскільки виявляє основні й стало діючі мотиви. Наприклад географічне положення, природні економічні умови, расові прикмети і под.; спільність і спорідненість первнів культурного розвитку уможливлює глибше взаємне зрозуміння. Проте недоцільно починати від зносин римської імперії з чорноморським побережжям. Рим був тут геополітично зацікавлений з погляду Італії, а як посідач земель пізнішої Візантії. В постачанню збіжжя Італії українські простори тоді не брали участи. На Україну впливала не специфічно староримська культура, а культура світової імперії з сильними домішками грецькими і т. д.; вона лягла в основу розвитку всіх европейських народів та її впливи доказують краще приналежність України до „Европи” взагалі ніж особливу інтенсивність її взаємин з Італією. Зовсім вже не належать до теми українські переклади чи наслідування латинських клясиків.

Маємо дуже мало праць, які опрацьовувалиб матеріял саме під кутом бачення цих взаємин. Всебічне зіставлення знаходимо власне тільки в незвичайно цінній праці проф. Я. Гординського (Збірник Заходознавства т. II, Київ-Харків 1930, 70 стр.), але це стаття оглядова і треба чекати заповідженої шановним автором великої змістовної праці. В інших освітлюється тільки часткові ділянки чи навіть окремі питання. Визначення предмету і меж, та способів трактування речі, досі навіть приблизно не устійнено. Доклад займається основними й методологічними питаннями, а з річевого боку доходить тільки приблизно до XIX. ст.

За Київської держави не було державно-політичних зносин з Італією. Руські купці туди не доходили; натомісць чимало італійських купців у Києві знаходить ще й після татарського розгрому папський посол до Орди; передтим мусило їх бути значно більше (згадка в Слові о Полку Ігоревім?). Чорноморську торгівлю захопили ґенуезці, менше венеціяни в XIII. і XIV. ст., коли вже українців відтиснули кочовики від побережжя. Між чорноморськими кольоніями італійців і українськими землями були живі торговельні зносини, але про якісь політичні чомусь не маємо вісток. І в сухопутній торгівлі, зокрема з західною Україною, були італійці активною стороною, осідали в галицьких містах і мали немалий вплив на господарський розвиток країни.

В козацькій добі італійські морські републики були дуже зацікавлені в походах козаків на Туреччину, які прославлено в численних італійських „реляціях” того часу. Дуже цікаві вислиди мусілиб дати дослідження італійських джерел, з яких досі освітлено головно добу війни Венеції з Туреччиною за Кандію (1645-1669), що спадає переважно до Хмельниччини (Кордуба, Томашівський). Вступаючи в останній великодержавний бій, Венеція старалася втягнути до війни з Туреччиною всю Польщу (посольство Тієпольо), а коли пляни Володиймира IV. розбились о відпір шляхти, досягти хоч козацької диверсії на Царгород. Що й це пробили через Польщу, зрозуміло, але що взагалі не підтримували ніяких прямих зносин з козаками, це як на їхню кмітливість й тверезість дивне. Щойно розчарування щодо поляків і поради віденського двору спричинили висилку окремого посла до Хмельницького. Не уряд Венеції, а її віденський посол (Саґредо) виставляв 1650 р. грамоту — з браку спеціяльних людей щойно відповідно підшуканому нунцієм у Варшаві — венецькому священикові Альберто Віміна. Дуже цікава еволюція в нунція Торреса (подібно й у його наслідника Відоні) від вузького польсько-католицького становища до італійсько-християнського з зростаючою оцінкою козацького чинника. Дуже позитивна реляція Віміни, симпатична зустріч посла й відповідь хоч власне відмовна гетьмана, ще більше важке положення зміцнили зацікавлення венеціян. Наміченому висланню прямого посольства на перешкоді станули загострення польсько-українського конфлікту, який Венеція даремне старалася спинити й за ціну значних субсидій. Є деяка трагічність у тім, що саме розвиток української молодої сили до повноцінного субєкта державно-політичних взаємин віднаяв їм актуальність у відношенню до блискучої, але вже старої, републики, та що в ідейно такій симпатичній справі, як спільна боротьба з турками, того, що могли козаки, не могла українська держава.

Релігійних зносин з Римом як осередком католицького світу не можна утотожнювати з взаєминами України з Італією. Багато для цього зробили поїздки леґатів, монахів і т. д., зокрема наскільки це були італійці; як мінорит Пляно Карпіні, що переговорював з Данилом і Васильком про унію, або українці в Італії. Але спробу унії в Галичині 1214—1216 переводило угорське духовенство, працювали німецькі монахи, на поміч проти татар папа закликав німців, чехів, угрів, тільки не італійців. Отже слід опрацювати дотичні матеріяли саме з погляду українсько-італійських взаємин, а не з церковно-історичного. Дуже цікаве булоб відповідне оброблення подорожей (чи їх описів) італійців по Україні та українців по Італії, головно в студійних цілях (наступає характеристика найважніших студій та подорожей).

В області народньої творчости, казки й леґенди можна спокійно ствердити широко діючі італійські впливи... Натомісць з письменників, зокрема з пізнішої доби, момент взаємин і чисто літературних впливів не мусить бути тотожний і однакової ваги. Важно чи письменник і його твори мали вплив в ріднім середовищі й були типічні, чи навпаки; чи ідеї прийшли прямо від італійців, чи через загально-европейську культуру і под. (наступають ріжні приклади щодо гуманізму, в українській драмі й поетиці, окремі слова і звороти і т. д.). Навіть італійські слова в українській мові не завжди є вислідом якраз зносин з Італією. Взагаліж історія літератури й критика мають інший підхід до справи й свої методи. Подібно також мистецтво, музика й под. ділянки, де італійські впливи загально відомі. Доклад мав дати огляд того, що досі виконано, де ще замало досліджене, або не пі під відповідним кутом бачення, та вказати на деякі річеві й методологічні недостатки.

UKRAINIAN WEEKLY

(Concluded)

THE PEN PAL COLUMN

Here we are again with another columnful of names and addresses of young people who want Pen Pals. Read the list below and pick out a Pen Pal for yourself.

This is our thirty-third Pen Pal Column. So far we have published the names and addresses of 485 Pen Pals and the thirteen names in this column brings the total up to 498. In previous columns it was announced that Pen Pal Number 500 will receive a dollar and this still holds good. Numbers 499 and 501 will also receive prizes in order to avoid disappoinments. As 498 Pen Pals have already written to the column the next three to write will be prize-winners. If you want to win one of the prizes write immediately. This offer is open to everybody... even to those whose names have already been published. Remember, the next three Pen Pals to write to this column will receive prizes...so don't even as much as hesitate to write.

Now to proceed with our list. You are invited to write to as many Pen Pals as you wish, and you are also invited to write to this column. We'll start our list with

Miss LILLIAN VERA BARTNICK, Prospect Ave., Westbury, Long Island, N. Y., is 5 ft. 2½ in. tall, has brown hair and brown eyes. Lillian is in the 8th grade in grammar school. She likes dancing, especially tap-dancing ,and swimming is her favorite pastime. As a hobby Lillian collects pictures of movie stars and she is willing to exchange pictures with her Pen Pals. She would like to hear from both boys and girls. Lillian promises to answer all letters promptly and is willing to exchange snapshots. Age 12.

Miss ALICE HLADKY, 817 Prospect Ave., Westbury, Long Island, N. Y., is 4 ft. 11 in. tall, has blond hair and blue eyes. Alice is in the 7th grade in grammar school. She can play the piano fairly well and has been interested in Ukrainian folk dancing for two years. As a hobby Alice collects pictures of movie stars. She would like to hear from both the boys and the girls. Age 12.

Miss ELEANOR AGRES, P. O. Box 410, Westbury, Long Island, N. Y., is 5 ft. 3 in. tall, has blond hair, deep blue eyes and is considered rather tall for her age. Eleanor is in the 9th grade in Westbury High School. As a pastime she collects pictures of movie stars and has already accumulated more than 2,000 pictures. Eleanor also keeps scrap-books and says that she will gladly exchange pictures with interested persons. Skating is Eleanor's favorite sport. She is a member of the Taras Shevchenko Society, Branch 267 of the Ukrainian National Association, of which her father is the secretary. Eleanor would like to hear from both sexes and says that she will write interesting letters and exchange snapshots. Age 13.

Miss MILDRED "MICKEY" SPAK, 80 Woodbridge Ave., Ansonia, Conn., is 5 ft. 5 in. tall, has natural rosy cheeks, large brown eyes, light brown hair and is considered good-looking. Mildred's pastimes are dancing the "Polka", swimming and hiking. She is also interested in Ukrainian activities and is a member of the St. Peter and Paul A. A. Club. Mildred says she is "simply starved" for Pen Pals and will be disappointed if she does not hear from any. She would like to hear from both the boys and the girls, especially the former. Mildred will answer all letters promptly and will exchange snapsots with the first three Pen Pals to write to her. Age 16.

Miss KATHERINE BARLEK, 21 Ambridge Ave., Fair Oaks ,Pa., is 5 ft. 6 in. tall, has dark blonde wavy hair, brown eyes and a fair complexion. Katherine is a sophomore at Ambridge Senior High School. She lives in the western part of Pennsylvania where there are creeks, valleys and mountains and she would be pleased to tell her Pen Pals anything they may want to know regarding her part of the country. Katherine promises to answer all letters immediately upon receiving them. She invites all to write and will be disappointed if she she does not hear from anyone. Age 16.

Miss THEODORA "TEDDY" FETZKO, 210 Prospect St., Ansonia, Conn., is 5 ft. and some inches tall, has dark brown eyes and dark brown hair. Theodora, who is considered good-looking, is interested in Ukrainian activities. At present she is a senior at the Ansonia High School. Theodora collects songs as a hobby and goes in for hiking, dancing and modern jazz. She would like to hear from Ukrainian boys and girls, especially the former, and will exchange snapshots with the first three to write to her. Age 17.

WALTER SKASKIW, R. F. D. No. 1, Little Falls, N. Y., is 5 ft. 6 in. tall, weighs 120 lb., and has brown hair. Walter will become a high school junior this Fall. He is enthusiastically interested in aviation and would like to hear from some followers of aviation. Walter is also interested in current events, science, history, stamp collecting, fishing, politics and many other things. He would like to hear from boys and girls of all ages everywhere and, if possible, would like to hear from a few Canadian Pen Pals. Things Ukrainian also interest Walter. He enjoys debates, likes to read books and magazines, and keeps scrap-books on current events and aviation. Walter says that these scrap-books have proved invaluable on more than one occasion, and he adds that he finds them educational. Don't foret to drop Walter a line or two. Age 17.

Miss ANNE SHEGDA, 704 Fairmount Ave., Philadelphia, Pa., is 5 ft. 2½ in. tall, weighs 100 lb., has brownette hair and blue eyes. Anne is interested in dancing, hiking and Ukrainian affairs. She is a member of the Ukrainian National Association, Branch 163, and the Young Ukrainian Nationalists. Anne would like to hear from boys and girls 16 years of age and over. She will exchange photographs and scenic cards. Age 18.

Miss ANNA ZAGRODNICK, 601 Beech St., Johnstown, Pa., is 5 ft. 5 in. tall, weighs 113 lb., has brown hair and brown eyes. Anna is interested in practically everything. She wants to hear from Pen Pals because she is interested in having Ukrainian of different localities as friends. Anna promises to answer all letters promptly and is willing to exchange snapshots.Age 18.

Miss OLGA KONIUK, 5526 Hudson Boulevard, North Bergen, N. J., is 5 ft. 2 in. tall, has brown hair and brown eyes. Olga has just finished her first year at the Jersey City Teacher's College. In addition to teaching she is also interested in geology, astronomy and things Ukrainian. Olga's hobbies include collecting songs and post cards of interest. She would like to hear from boys and girls of all ages. Age 19.

Miss MARI MEDIANOWSKI, 4 Ambridge Ave., Fair Oaks, Pa., is 5 ft. 3 in. tall ,has wavy blond hair and blue eyes. Mary likes swimming, tennis, dancing, golfing, skating, baseball, basketball, hiking and quite a few other things. She would like to hear from both the boys and the girls and promises to answer all letters.

Miss HELEN MEDIANOWSKI, 4 Ambridge, Ave., Fair Oaks, Pa., is 5 ft. 6 in. tall, has bruntte wavy hair, greenish blue eyes and fair complexion. Helen is a sophomore at the Ambridge Senior High School and will soon be a junior. Her pastimes are dancing, tennis, hiking and all kinds of sports. Helen lives but 18 miles northwest of Pittsburgh and has many interesting things to tell her Pen Pals. She would like to hear from both the boys and the girls and will be disappointed if she does not receive any letters.

CHARE ROMANY, R. F. D. No. 1, Box 353, Millville, N. J., is 5 ft. 6 in. tall, weighs 151 lb, has brown hair and blue eyes. Chare likes to go to shows, enjoys dancing, singing and many sports. He would like to hear from Pen Pals 21 to 24 years old and will answer the first 5 letters he receives. He will exchange snapshots with the first 3 to write to him. Chare hopes to hear from someone living within 50 miles of Millville as he thinks it would be a good idea to visit his Pen Pals. He is ready to write about anything that may interest his Pen Pals.

All communications concerning The Pen Pal Column should be sent directly to

THEODORE LUTWINIAK,
81-83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

Французька бона: — Павлусю, подивися, яка велика аероплян летить ген там високо, високо!

— Прошу, пані, не казати „велика аероплян" лише „великий", бо він чоловічого роду.

— А як я це можу знати на таку далеку віддаль?!

ЧАС ВАКАЦІЙ ДЛЯ ДІТЕЙ.

(Подав д-р Джан Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

Дозвольте малому Івасеві й Марусі бавитись до схочу на вільнім повітрю ціле літо. Зодягайте їх так, щоби бруд не нищив убрання. Ще пора для їх вакацій і чим більше вони будуть перебувати поза мешканням, тим краще буде їх здоровля. Гра в мяча та інші дитячі забави не тільки вправляють їх тілесно й умово, але свіже повітря і сонце дають їм інші, потрібні для здоровля середники. Всі нормальні хлопці й дівчата люблять бавитись на вільнім повітрю. Заохочуйте їх до того, бо це дуже корисне для них.

Припустім, що вони бродять водою та цілковито замочаться. Це їм не зашкодить, як довго не грозить їм яка небезпека. Вважайте, щоб діти навчилися штуки пливання, бо це приносить користь як для хлопців так і для дівчат та для дорослих людей.

Хочби діти як забрудились підчас денної забави, то дасться їх без труду очистити водою з милом. Змивання теплою водою з більшою скількістю мила, це звичай гідний наслідування. Одначе нехай чистота приходить після забави чи тілесних вправ під голим небом. Розуміється, заставляйте дітей добре змивати руки перед кожним споживанням харчу.

Кожний виростаючий хлопець та дівчина мають добрий апетит до їжі; фактично їм треба більше поживи ніж старим. Тому треба їм подавати друге снідання та підвечірок чи перекуску з хліба та масла, овочів або склянки молока. Їм треба давати повний снідaнок: овочі, зеренні крупи, досить молока, хліб з маслом, тощо. На обід давати подостатком харчу, а між тим завсіди свіжу яринову салату. Вечеря повинна бути гаряча, включаючи варені листкові ярини, салату з сирих огородин, склянку молока в додатку до мяса, картоплі, хліба та масла. Виростаючих дітей треба призвичаювати до таких самих харчів, які споживають дорослі люди.

Наказуйте дітям кожного дня купатись та мити зуби по кожнім їдженню. Вважайте, щоб вони мали досить спання; коли можливо, по десять годин на добу. Вчіть їх, щоб їшли до виходка правильно кожного дня.

Такі вакації будуть мати велике значіння для цілої родини.

ФЛІС.

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА (64)

Віддаль поміж Тарзаном і скаженим слоном почала збільшатися. Слон припиняв бігу. Бо хоч він бігав дуже скоро, одначе, на довшу віддаль під тягаром власного тілища він скоріше мучився. Це додавало ще більшої охоти для Тарзана і він мов вітер далі гнався в напрямі дерева. Ось ось і він до нього добіжить.

Напружуючи останки сил, він справді дістався до молодого дерева, що стояло посеред цеї долини смерти. Одним скоком він був на дереві. По кількох хвилинах прибіг до нього і слон. Він на хвилю зупинився перед деревом і оглядав його з певним здивуванням. Користаючи з хвилевого успокоення слона, Тарзан знову пробував ласкаво заговорити до нього.

Та це не помагало. Цей страшний слон десь у якійсь боротьбі, або від падаючого дерева, мусів заэнати тяжкого удару в голову і це викликало в нього стале божевілля. Він мав скаженину все нищити. Глянувши вгору на Тарзана, він почав ричати, тупати ногами і підносити вгору свою трубу. По хвилі він окружив трубою дерево і почав його вививати.

Дерево теліпалось то сюди то туди. Коріння тріщало що аж стогнала земля. Тарзан сидів тихо, зданий на ласку та зручність своїх мускулів. Він тепер бажав одного: дати своїй зраненій нозі бодай трохи відпочити. Слон далі сіпав дерево. Час до часу він зупинявся й скупчував всю свою силу, щоб знову рвянути.